

Investeringsstrategie

Energie-Innovatiefonds Zuid-Holland (EIF)

Energie-innovatiefonds

‘Om de energietransitie aan te jagen zet de provincie stevig in op innovatie, Vanuit het fonds van 100 miljoen euro is 35 miljoen beschikbaar voor energie-innovatie. Mensen met goede ideeën kunnen bij ons terecht voor deelnemingen en leningen. Het is een revolverend fonds. Dat houdt in dat alle rendementen en aflossingen beschikbaar blijven om de energietransitie aan te jagen.’

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	4
1.1	Energie-Innovatiefonds Zuid-Holland	4
1.2	Achtergrond	4
1.3	Leeswijzer	4
2.	Marktverkenning	5
2.1	Opzet marktconsultatie	5
2.2	Aanwezigheid marktfalen	5
2.3	In te zetten instrumentarium	6
2.4	Waar kan de provincie verschil maken	6
3.	Het Energie-Innovatiefonds Zuid-Holland	7
3.1	Energieagenda Watt Anders: visie op de energietransitie	7
3.2	Doelstelling Energie Innovatiefonds	7
3.3	Scope EIF: energie en innovatie	8
3.4	Inzet middelen en financiële instrumenten EIF	9
4.	Fondsarchitectuur	10
4.1	Governance	10
4.2	Fondsmanagement	10
4.3	Rapportage	13
4.4	Fondsvermogen en liquiditeiten	13
4.5	Looptijd	14
4.6	Evaluatie	14
4.7	Investeringsrestricties	14
4.8	Rendementseis	14
4.9	Multiplier	14
4.10	Kritische prestatie indicator (KPI)	15
4.11	Beheerkosten	15
4.12	Risico management	15
4.13	Staatssteun	16
	Bijlage 1 Beslisboom	17
	Colofon	18

1. Inleiding

1.1 Energie-Innovatiefonds Zuid-Holland

Het Energie-innovatiefonds richt zich op het ontwikkelen van nieuwe technologieën die (op termijn) bijdragen aan de verduurzaming van energie, waarbij sprake is van marktfalen bij het financieringsvraagstuk. De innovaties dienen een bijdrage te leveren in de trias energetica. Bovendien moet de kans op nieuwe bedrijvigheid en werkgelegenheid in Zuid-Holland van betekenis zijn. Hiervoor willen we € 35 mln beschikbaar stellen. Het fonds is revolverend. Dat houdt in dat geld dat retour komt, beschikbaar is om te investeren in innovatiekansen.

Het Energie-Innovatiefonds is een aanvulling op bestaande fondsen in Zuid-Holland die (deels) op het vlak van innovatie en energie opereren. Deze investeringsstrategie is onderdeel van de voorstellen voor de inrichting en reglementering van het fonds.

1.2 Achtergrond

In het Hoofdlijnenakkoord 2015 – 2019; Zuid-Holland: slimmer, schoner en sterker is het volgende opgenomen:

Wij willen een toonaangevende provincie zijn waar mensen met plezier wonen, werken en recreëren. Daarvoor is het nodig dat we extra inzetten op innovatie en verduurzaming van de economie. Dat er voor iedereen kansen zijn op de arbeidsmarkt. En dat wij de kwaliteit van onze leefomgeving verder verbeteren. Wij willen een proeftuin zijn waar oplossingen worden bedacht en ontwikkeld voor maatschappelijke opgaven op terreinen als klimaatverandering, energieschaarste, vergrijzing, voedselproductie en verstedelijking. Ook voor bestuurlijke en maatschappelijke vernieuwing. Wij willen een brug slaan tussen overheden en samenleving, tussen stad en land, tussen kennisinstellingen en bedrijfsleven.

Dit is vervolgens uitgewerkt in de Energie-agenda: “2016 – 2020 – 2050 Watt anders” waarin de provincie haar ambitie, strategie en acties op het gebied van de energietransitie toelicht.

1.3 Leeswijzer

In deze investeringsstrategie komen aan bod de resultaten uit de marktverkenning, marktfalen en het verschil dat de provincie Zuid-Holland kan maken. Vervolgens wordt in hoofdstuk 3 ingegaan op doelstellingen en instrumenten van het Energie- Innovatiefonds Zuid-Holland (EIF). Tot slot wordt in hoofdstuk 4 ingegaan op de architectuur van het EIF. In de bijlage is een beslisboom opgenomen, die gehanteerd kan worden om te bepalen of projecten in aanmerking komen voor een financiering of investering door het EIF.

2. Marktverkenning

De provincie heeft een marktverkenning uitgevoerd. Deze marktverkenning is van wezenlijk belang voor de opzet en uitvoering van een revolverend fonds. Op basis van de marktverkenning ontstaat inzicht in de volgende zaken:

1. aanwezigheid van marktfalen
2. het in te zetten instrumentarium
3. de onderwerpen waar de provincie het verschil kan maken

2.1 Opzet marktconsultatie

De provincie heeft een brede interne inventarisatie gedaan van alle bedrijven en initiatieven waarmee vanuit de provincie contacten bestaan. Daarnaast is er breed geïnventariseerd via internet en het relatiernetwerk van de provincie. Ook is er via de website gecommuniceerd dat de provincie voornemens was een marktconsultatie uit te voeren gericht op innovatie en energie. Deze inventarisatie heeft geleid tot een lijst met ongeveer 250 partijen, waaronder ook banken, investeerders, incubators, overheidsprogramma's, etc. Uit deze partijen is een selectie gemaakt van 15 partijen, die op grond van beschikbare en openbare informatie met hun innovaties een potentiële bijdrage kunnen leveren aan de realisatie van de energiedoelen van de provincie.

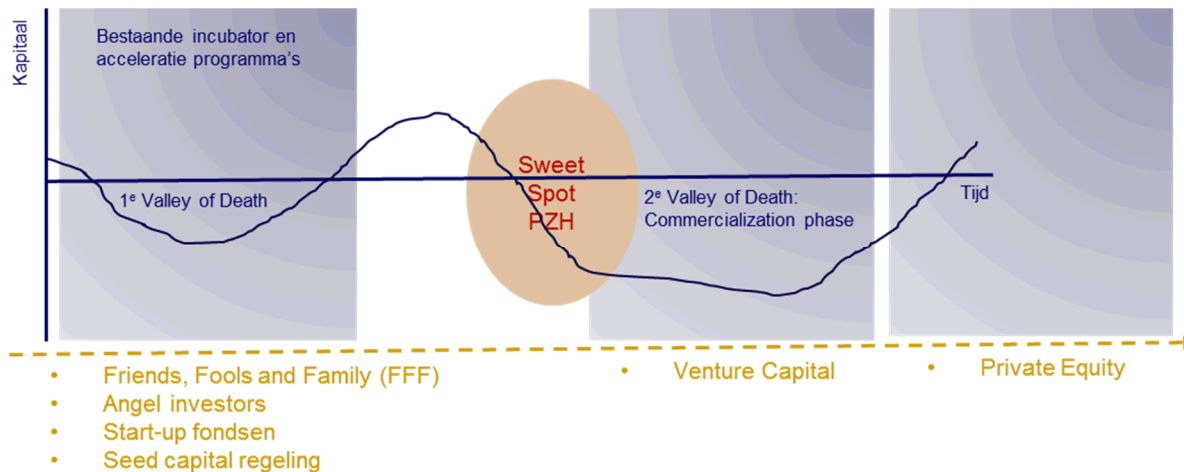
De bedrijven zijn benaderd voor een gesprek. Hiertoe hebben zij een uitnodiging per e-mail ontvangen en is een door de provincie opgestelde vragenlijst uitgewisseld. In de gesprekken zijn de vragen aan bod gekomen en is op vertrouwelijke basis informatie over bedrijfsprocessen, strategieën en marktontwikkelingen uitgewisseld. Van de gesprekken zijn korte verslagen gemaakt aan de hand van de opgestelde vragenlijst.

In de gesprekken is telkens ingezoomd op de verschillende fasen die komen kijken bij innovaties en mogelijkheid en het vermogen van ondernemers om problemen behorende bij de verschillende fasen te overwinnen. In onderstaande paragrafen komt het algemeen beeld aan bod dat ontstaan is uit de marktconsultatie en dat gestaafd wordt door de gevoerde gesprekken.

2.2 Aanwezigheid marktfalen

De meeste partijen geven aan dat middels bestaande subsidieprogramma's, incubators en accelerators het mogelijk is een goed idee om te zetten naar een eerste werkend versie in het veld. De weg ernaartoe kent echter vele hobbels en vergt veel tijd en geduld. Investeerders in deze fase komen veelal uit de directe kring van de ondernemers.

Het vinden van investeerders om de daaropvolgende fase van de commercialisatie te financieren blijkt bij de meeste ondernemers uiteindelijk op geluk en toeval te berusten. De partijen geven aan dat het zeer moeilijk is om aan kapitaal te komen. Er is weliswaar sprake van een werkend product, maar het marktrisico is echter volop aanwezig. Voor durfkapitaal (venture capital) komt deze fase te vroeg. In onderstaande *Figuur 1* is weergegeven waar de sweet spot voor de provincie ligt.

Figuur 1 Sweet spot PZH

2.3 In te zetten instrumentarium

De partijen waarmee gesproken is geven aan behoefte te hebben aan diverse soorten instrumenten. Er is sprake van ondernemers die uitsluitend op zoek zijn naar eigen vermogen, veelal ingegeven door het feit dat deze bedrijven zo beperkt mogelijke rentelast willen hebben. Deze bedrijven kenmerken zich door intensieve investeringen in schaalvergroting van productieproces en staan aan vooravond van geplande groei. Daarnaast is er sprake van ondernemers die met name op zoek zijn naar vreemd vermogen. Deze ondernemers zijn veelal door de eerste fase van schaalvergroting heen en zoeken met name kapitaal om hun groei te financieren. Sporadisch is er vraag naar bankgaranties. De vraag hiernaar richt zich vooral op garanties van het begin van de exploitatiefase van een techniek. Met een garantie wordt een business case dicht gerekend ten behoeve van andere investeerders. In de praktijk blijken hier diverse subsidieregelingen of subsidie-maatwerkoplossingen te zijn. Een actieve rol voor EIF in het geven van garanties lijkt vooralsnog niet voor de hand te liggen, maar is op voorhand ook niet uit te sluiten.

Uit de marktconsultatie komt naar voren een behoefte aan eigen vermogen, vreemd vermogen en mogelijk garanties.

2.4 Waar kan de provincie verschil maken

De provincie ziet haar rol in het kader van de energietransitie in het bieden van ondersteuning daar waar de markt dit zelf niet kan of de ontwikkeling nog een katalysator nodig heeft om de transitie te maken. Dit valt onder de term marktfalen. Dit marktfalen is het grootst in de opstartfase en opschaalfase van een bedrijf. Er zijn reeds veel programma's voor start-ups. Een fonds op dit vlak is op basis van de huidige inzichten momenteel niet nodig. De commercialisatiefase, scale-up fase is echter nog (vaak) onderbelicht. Hier kan de provincie een verschil maken, zoals weergegeven in *Figuur 1*. Het EIF zal dan het beschikbaar stellen van middelen voor deze fase van innovatie als kern kennen.

3. Het Energie-Innovatiefonds Zuid-Holland

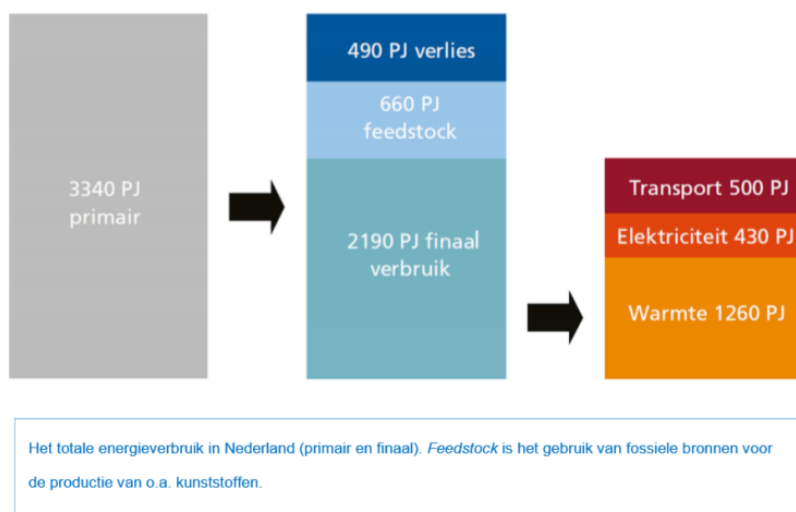
De energieagenda vormt de basis voor EIF en daarmee deze investeringsstrategie. De agenda is onlosmakelijk verbonden met de doelstelling van EIF.

3.1 Energieagenda Watt Anders: visie op de energietransitie

In de Energie-agenda is opgenomen wat Zuid-Holland gaat doen om – samen met alle partijen die daarbij belang hebben – de CO₂-uitstoot sterk terug te dringen. Er zijn vijf specifieke aandachtsgebieden geformuleerd waar de provincie verschil kan maken:

1. Gebouwde omgeving
2. Industrie
3. Glastuinbouw
4. Infrastructuur en transport
5. Productie van duurzame energie

De beste manier om het gebruik van fossiele bronnen terug te dringen, is het volgen van de 'trias energetica'. Op de eerste plaats energie besparen. Op de tweede plaats hernieuwbare bronnen benutten, zoals duurzame warmte, wind, zon, biomassa en delta-energie. Op de derde plaats onvermijdbare koolstofbronnen zó gebruiken dat ze tot zo min mogelijk CO₂-uitstoot leiden.

Figuur 2 Aansluiting focus EIF op Energie-agenda

In Figuur 3 Figuur 2 is het primaire en finale energie verbruik van Nederland weergegeven, zoals deze is opgenomen in de energieagenda. Voor het terugbrengen van dit energieverbruik is het noodzakelijk te innoveren en onze energiesystemen structureel te veranderen. Met het opzetten van EIF wil de provincie Zuid-Holland een impuls geven aan innovaties die bijdragen aan het realiseren van de doelstellingen om CO₂ te reduceren.

3.2 Doelstelling Energie Innovatiefonds

Het fonds zal zich primair richten op het financieren van de commercialisatie van innovatieve, maar bewezen technologieën. Dit kan betrekking hebben op vernieuwing van producten, markten en een combinatie hiervan. Voor het fonds zijn zowel projecten en producten die primair ontwikkeld zijn om de energiehuishouding te verduurzamen als projecten en producten waarbij verduurzaming 'bijvangst' is relevant. Buiten scope is de

toepassing van technologieën waarop reeds bestaande RVO-subsidie regelingen (bijvoorbeeld SDE+) van toepassing zijn.

De hoofddoelstelling van EIF is tweeledig:

1. Bijdragen aan de realisatie van de energiedoelen zoals deze zijn geformuleerd in de energie agenda, zijnde CO₂-reductie en/of;
2. Bijdragen aan economische doelstellingen, zoals werkgelegenheid en versterking van de regionale economie binnen provincie Zuid-Holland.

Het EIF is succesvol indien het fonds bedrijven op het gebied van innovatie en energie naar groei helpt en waarbij bovenstaande doelstellingen worden gerealiseerd. Dit wordt aan de hand van prestatie indicatoren gemonitord (zie sectie 4.10).

3.3 Scope EIF: energie en innovatie

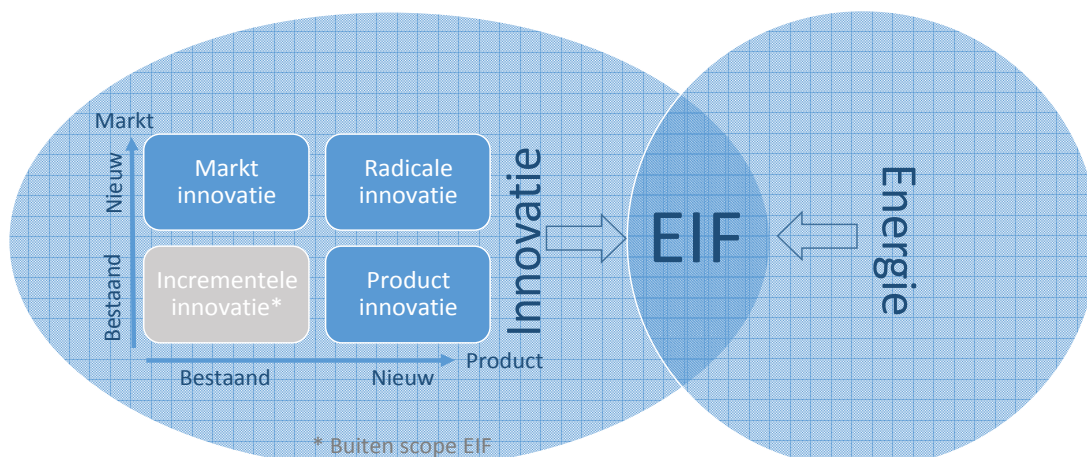
EIF richt zich op het snijvlak energie en innovatie, zoals weergegeven in *Figuur 3*. Energie heeft veel raakvlakken met andere velden zoals bijvoorbeeld het bio-based beleid van de provincie. Innovaties op het dergelijke aanpalende gebieden kunnen in aanmerking komen voor een investering door EIF mits voldaan wordt aan de uitgangspunten van de energieagenda en deze investeringsstrategie. In bijlage 1 is een beslisboom opgenomen die ondersteunt in het bepalen of een innovatie in aanmerking komt voor een investering uit het EIF. Innovaties op het terrein van bio-based technologieën *zonder* raakvlak met energiebeleid vallen buiten de scope van EIF.

Er is geen beperking opgenomen in sectoren. Gestreefd wordt de investeringen van EIF aan te laten sluiten bij het topsectorenbeleid van de provincie. Hier wordt concreet invulling aangegeven door een restrictie toe te passen dat 25% van het fondsvermogen buiten de topsectoren geïnvesteerd mag worden.

Het fonds is gericht op innovatie. De innovaties dienen minimaal te voldoen aan Level 7 van de TRL definitie¹ van de Europese Commissie. Ofwel, klaar te zijn voor de overgang naar het opschalen van productie (scale-up) en/of het vercommercialiseren van het product. In *Figuur 3* zijn de verschillende typen innovatie weergegeven. Het fonds is primair gericht op:

1. Innovatie van nieuwe producten in bestaande markten
2. Innovatie van bestaande producten in nieuwe markten
3. Radicale innovatie (nieuw product in een nieuwe markt)

¹ TRL = Technology Readiness Level; Level 7: system prototype demonstration in operational environment

Figuur 3 Scope EIF: energie en innovatie(matrix)

Daarnaast hoort procesinnovatie ook tot de focus van EIF. Hierbij worden bestaande technieken anders in de keten gecombineerd waardoor een bijdrage wordt geleverd aan de doelstellingen van EIF. Buiten scope van EIF ligt incrementele innovatie, waarbij het draait om het door ontwikkelen van bestaande producten in bestaande markten.

3.4 Inzet middelen en financiële instrumenten EIF

Het EIF heeft uitsluitend nominaal revolverende middelen beschikbaar. Dit betekent dat het fondsvermogen bij het aflopen van het fonds minimaal gelijk moet zijn aan het fondsvermogen bij aanvang. Daarnaast is het de bedoeling de middelen meerdere keren (revolverend) in de tijd in te kunnen zetten. EIF kan participeren, leningen verstrekken en/of garanties geven.

Op basis van de uitgevoerde marktverkenning zal EIF zich richten op drie vormen van financiering:

1. **Financiering middels eigen vermogen, leningen of garanties van de scale up-fase**
Het draait hierbij om het commercialiseren van in concept bewezen technologieën (minimaal TRL 7). De partijen die tot op heden geconsulteerd zijn, hebben dit als een lastige stap ervaren.
2. **Werkkapitaal verschaffen behorend bij scale-up fase**
Werkkapitaal is beperkt verkrijgbaar bij banken. Vooral bij snelle groei en financiering van voorraden en bestellingen levert dit problemen op. Een zogenaamde 'swing-lijn' (flexibele kredietlijn) vanuit een fonds kan hier uitkomst bieden.
3. **Financiering van te leveren producten ('asset based finance')**
Door middel van lease of vendor finance kunnen partijen hun producten leveren aan klanten die daar geen grote investering voor wensen of kunnen doen. Een leasemaatschappij koopt de producten en verhuurt deze vervolgens aan de klant, in het geval van vendor finance wordt een financiering verstrekt aan koper (klant) waardoor deze de middelen verkrijgt om over te gaan tot aanschaffen.. Deze oplossingen vergroot de afzet- en groeiomvang. Leasemaatschappijen kunnen en/of durven vanwege de relatief nieuwe producten zich nog nauwelijks op deze markt te begeven. Vendor finance kan fungeren als een opstap naar een oplossing door een leasemaatschappij.

4. Fondsarchitectuur

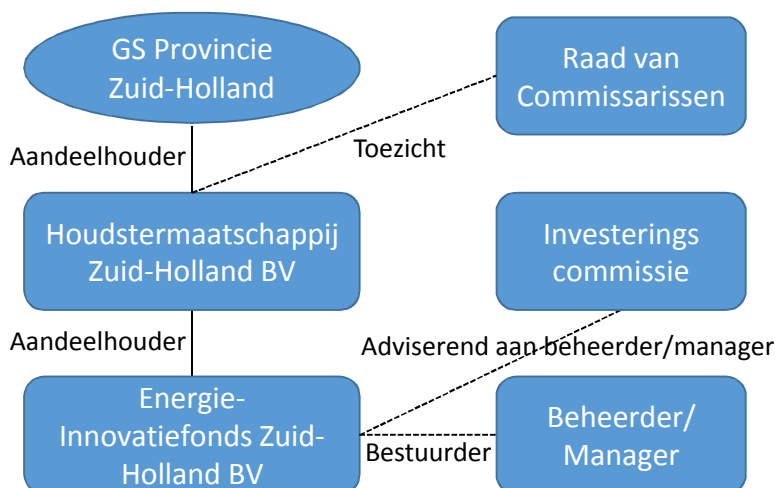
In de opzet van de fondsarchitectuur is gebruik gemaakt van de 'handreiking revolverende fondsen' (PZH-2016-554472951) van de provincie Zuid-Holland. Deze handreiking brengt niet alleen de stappen in beeld om te komen tot een fonds, maar ook de toepasselijke nationale, provinciale en interne regelgeving.

4.1 Governance

De Houdstermaatschappij Zuid-Holland BV (HZH) heeft tot doel het houden en bewaren van aandelen in provinciale fondsen. De provincie is enig aandeelhouder in de houderstermaatschappij. De statuten van de houdstermaatschappij voorzien in de mogelijkheid een raad van commissarissen in te stellen.

Het Energie Innovatiefonds wordt opgericht als Besloten Vennootschap met beperkte aansprakelijkheid (BV). De aandelen worden gehouden door HZH. Het Energie Innovatiefonds wordt bestuurd en beheerd door een externe beheerder (ook wel '(fonds)manager'). Door het bestuur en beheer extern te beleggen wordt de onafhankelijkheid en professionaliteit van het fonds geborgd. De provincie beheert het fonds dus niet zelf, zij stelt echter wel de kaders waarbinnen de beheerder kan opereren.

De beheerder legt investeringsvoorstellen voor aan de investeringscommissie. Deze commissie brengt een advies uit ten aanzien van de investering aan de beheerder. Bij een negatief advies heeft de beheerder de mogelijkheid deze voor te leggen aan de aandeelhouder, in een nader uit te werken procedure.

Figuur 4 Governance schema

4.2 Fondsmanagement

De fondsmanager is uitvoerder van het primaire proces van het fonds. Het primaire proces omvat de volgende taken:

- a) Communicatie
- b) Acquisitie
- c) Selectieproces
- d) Besluit tot investeren
- e) Beheer van de investeringen
- f) Exit

De Fondsmanger wordt daarbij geadviseerd door een Investeringscommissie die is samengesteld uit externe experts. De Provincie Zuid Holland stelt als aandeelhouder van HZH de kaders, die deze op haar beurt doorgeeft aan het fonds, de Raad van Commissarissen van HZH houdt toezicht op de naleving. Expertise op projectniveau maakt geen onderdeel uit van het fondsmanagement, maar wordt binnen een project ingehuurd.

a) Communicatie

De fondsmanger maakt het fonds breed kenbaar in de markt. De fondsmanger wordt gevraagd een communicatiestrategie op te stellen, die passend is bij de investeringscriteria van het fonds.

b) Acquisitie

De directie van het fonds dient investeringsaanvragen op basis van een verkorte analyse eerst goed te keuren voordat een indicatieve termsheet naar de aanbieder van het project kan worden uitgebracht. Vervolgens dient, na afstemming/onderhandeling met de aanbieder, voor het verkrijgen van een bindende termsheet, een uitgewerkt voorstel aan de Investeringscommissie voor advies te worden voorgelegd waarna de directie tot een definitief besluit kan overgaan. Hierin worden minimaal de volgende analyses/stukken vastgelegd:

- Termsheet zoals indicatief verstuurd aan de aanbieder
- Risico classificatie project
- Rendementsverwachting, met een worst case scenario
- Cashflow-, balans- en verlies- en winstprognoses voor de duur van het project
- Documentatie van de entiteit(en) waarin wordt geparticipeerd zoals ten minste: kopieën van de jaarrekening, uittreksel handelsregister en identificatie bestuurders
- Juridische status en structuur van het project
- Fiscaliteit
- Financieringsstructuur en convenanten
- Duurzaamheidsrendement (CO2-reductie)

c) Selectieproces

De Investeringscommissie toetst de investering aan de gestelde criteria en de verwachte bijdrage aan de fondsdoelstellingen. Hierbij worden de bestaande investeringen meegewogen (spreiding).

Een initiële aanvraag (project lead) wordt middels een quick scan beoordeeld aan de hand van interne rekenmodellen (o.a. rendement), kwantitatieve en kwalitatieve doelstellingen en de tot dan toe beschikbare documentatie. Dit leidt tot een eerste schifting. De projecten met een positieve analyse op basis van de quick scan worden voorgelegd aan de directie. De directie geeft toestemming voor het vrijmaken van capaciteit om tot een volwaardige business case analyse te komen. Er wordt aan de initiatiefnemers een indicatieve termsheet uitgebracht met de belangrijkste voorwaarden en parameters waaronder het fonds bereid is deel te nemen.

Indien de indicatieve termsheet voldoende aanleiding geeft voor initiatiefnemer om verder te praten met het fonds wordt de business case in detail uitgewerkt en wordt een investeringsvoorstel gemaakt. Het investeringsvoorstel wordt voorgelegd aan de directie en investeringscommissie. Bij positief besluit vindt due diligence (=boekenonderzoek voor investeringsbesluit) en uitwerking van de overeenkomsten plaats binnen de kaders van het goedgekeurde investeringsvoorstel. Op grond van de finale documentatie besluit de directie tot het aangaan van de transactie. Marktconformiteit is een centraal uitgangspunt bij alle investeringen van het fonds.

d) Besluit tot investeren

Als de investeringsmanager voornemens is een financiering te verstrekken aan een initiatiefnemer, legt de investeringsmanager het voornemen voor advies voor aan de Investeringscommissie. Het voorstel bevat ten minste:

- a) het bedrag van de beoogde financiering;
- b) onder welke voorwaarden de financiering zal worden gedaan;
- c) een onderbouwing op welke wijze aan de voorwaarden van het Investeringsreglement kan worden voldaan; en
- d) een exit-strategie voor de verkoop of inkoop van het genomen aandelenkapitaal dan wel de aflossing van de verstrekte lening.

Indien de Investeringscommissie positief aan de directie adviseert, kan de directie de beslissing nemen tot het verstrekken van financiering. Indien de Investeringscommissie negatief adviseert aan de directie, kan de directie beslissen om geen financiering te verstrekken dan wel een voorstel te maken om toch financiering te verstrekken en deze ter goedkeuring voor te leggen aan de aandeelhouder.

e) Beheer van de investeringen

Nadat de financiering is geëffectueerd, komt deze onder het beheer van het fonds. De directie is verantwoordelijk voor dit proces. Ieder project wordt beheerd en gemonitord door een investeringsmanager die rechtstreeks rapporteert aan de directie.

Indien de directie tussentijds inschat dat een project zeer waarschijnlijk niet aan de vereiste rendementseisen zal voldoen, zullen de volgende stappen worden gezet:

- a) Uitwerking van scenario's van het project; wat is het verwachte rendement dat kan worden gehaald, is bijsturing mogelijk/wenselijk en wat zou een verkoop/afstoting van het project opleveren
- b) Besluit directie over de te nemen stappen
- c) Voorstel, met analyse van de verschillende scenario's, aan de Investeringscommissie
- d) Goedkeuring en executie

f) Exit (aflossen / verkoop / desinvestering)

Algemene strategie:

Het fonds kent een looptijd van 15 jaar. Daarbinnen zullen de exits plaatsvinden om de fondsmiddelen weer vrij te maken. Het fonds kent daarnaast de inspanningsverplichting om haar middelen meerdere keren te laten circuleren tijdens de looptijd van het fonds. Daartoe zal het fondsmanagement een actieve exit-strategie moeten volgen. Het fonds kan participeren, financieren en/of garanties geven.

Participaties

In geval van een participatie zal het fondsmanagement zich vooraf moeten vergewissen dat het project na realisatie goed te verkopen is en de verkoopmogelijkheid ook moeten borgen bij partners in het project.

Bij participaties dient met de partners op voorhand de gewenste exit strategie te worden vastgelegd. Tegen het einde van de overeengekomen looptijd zal het fonds haar participatie te koop aanbieden. Het is van belang om in de documentatie hierover bepalingen op te nemen zodat het fonds flexibel is in haar verkoopmoment.

Leningen

In geval van financieren bepaalt de leningsstructuur (rente en aflossing) wat het fonds op de lening ontvangt. Natuurlijk moet hier ook gekeken worden naar tussentijdse herfinancieringen. Leningen kennen een aflossingsschema voor terugbetaling van de hoofdsom. Bij het verstrekken van leningen zal overwogen worden incentives in de documentatie te vlechten die vervroegde terugbetaling stimuleren. Te denken valt aan een rentekorting voor een bepaalde periode in geval de lening vervroegd wordt afgelost.

In geval van een tussentijdse exit die niet was voorzien in het investeringsvoorstel zal de Investeringscommissie nog haar advies dienen te geven.

4.3 Rapportage

De rapportage wordt zoveel mogelijk aangesloten op de bestaande planning en control-cyclus van de provincie Zuid-Holland. Het management van het fonds rapporteert en legt verantwoording af aan de aandeelhouder gedurende de looptijd van het fonds, op basis waarvan eventuele bijsturing kan plaatsvinden:

- 1) Periodieke rapportage en verantwoording over voortgang, inclusief:
 - o Kapitaalverstrekking: investeringspijplijn, gedane investeringen, portfolio van participaties en gerealiseerde exits, afgewezen aanvragen;
 - o Ambities en doelen: status KPI's en voortgang;
 - o Financiële indicatoren: bv. liquiditeit, geïnvesteerd vermogen, benodigd kapitaal, kosten.
- 2) Jaarlijkse aandeelhoudersvergadering waarin de jaarrekening over het afgelopen jaar en het investeringsplan voor het komend jaar ter goedkeuring worden voorgelegd;
- 3) Vierjaarlijks meerjarenplan en externe evaluatie, op basis waarvan de aandeelhouder beslist over de langetermijnstrategie en doelen van het fonds;
- 4) Ingrijpende bedrijfsbesluiten, waaronder investeringen boven de 12,5% van het fondsvermogen, die de aandeelhouder moet goedkeuren.

De fondsmanager zal ook bredere publieke verantwoording afleggen over het fonds en de behaalde resultaten. Deze publieke verantwoording wordt integraal onderdeel van de communicatiestrategie.

4.4 Fondsvermogen en liquiditeiten

Het gecommiteerde fondsvermogen bij aanvang bedraagt € 35 miljoen. Dit bedrag staat vanaf de aanvang van het fonds geheel tot de beschikking. Het management van het fonds kan verzoeken tot kapitaalstortingen doen voor investeringen en beheerskosten. Het kapitaal wordt gestort als eigen vermogen naar gelang de voortgang in het doen van investeringen op basis van een liquiditeitsprognose. Het fonds monitort dat zij niet meer dan 1%, zijnde € 350.000, van het fondsvermogen in liquiditeiten aanhoudt.

Bij exits wordt de opbrengst terugbetaald aan de provincie. De opbrengst blijft echter beschikbaar binnen het gecommiteerde fondsvermogen (de zogenaamde revolverendheid). Indien gedurende de looptijd van het fonds meer dan € 35 miljoen uit exits is terugbetaald aan de provincie wordt het gecommiteerde kapitaal verhoogd met de additionele terugbetalingen die de € 35 miljoen overschrijden tot een maximaal fondsvermogen van 125% (25% boven het initiële fondsvermogen). Dit komt overeen met een maximaal fondsvermogen van € 43.750.000. Resultaten boven dit bedrag worden uitgekeerd aan de provincie en niet toegevoegd aan het fondsvermogen. De provincie heeft hier de vrije beschikking over

4.5 Looptijd

De looptijd van het fonds bedraagt 15 jaar vanaf de datum dat de beheersovereenkomst met de beheerder gesloten is. De investeringsperiode bedraagt 10 jaar. Na 10 jaar kunnen nieuwe investeringen alleen gedaan worden met de instemming van de aandeelhouder. Vervolginvesteringen op bestaande investeringen blijven na 10 jaar mogelijk, met dien verstande dat de fondsmanager rekening dient te houden met een exit in het 15e jaar. De looptijd van het fonds kan telkens met 2 jaar verlengd worden indien dit noodzakelijk is om de exit strategie van het fonds vorm te geven.

4.6 Evaluatie

De eerste evaluatie van het fonds en de investeringscriteria vindt plaats 3 jaar na het sluiten van de beheerovereenkomst. Vervolgens wordt elke 4 jaar geëvalueerd.

Het fonds wordt geëvalueerd op basis van de KPI's en punten zoals markt, instrumenten, gehanteerde criteria, behandelsnelheid aanvragen. Aan de hand van de evaluatie kunnen wijzigingen in de investeringscriteria worden voorgesteld aan de aandeelhouder. Hierbij wordt een bestendige gedragslijn in acht genomen.

4.7 Investeringsrestricties

Indien het fonds al haar middelen zou inzetten op één technologieveld of project maakt zij zich erg kwetsbaar. Om te zorgen dat er voldoende risicospreiding is, krijgt het fonds een aantal voorwaarden mee. Het gaat hierbij om limieten per soort en per investering en is geen daadwerkelijke portefeuilleverdeling. Dit laatste is aan het fondsmanagement.

1. Het fonds mag maximaal 12,5% van het fondsvermogen investeren in één onderneming;
2. Het fonds mag maximaal 35% van het fondsvermogen in één soort technologieveld financieren;
3. Het fonds mag 25% van het fondsvermogen buiten de (provinciale) topsectoren investeren;
4. Het fonds financiert maximaal 50% van de projectinvestering;
5. Het fonds houdt maximaal 49,9% van de aandelen van een onderneming. Het fonds bedingt bescherming voor haar positie als minderheidsaandeelhouder.

Afwijking van bovenstaande restricties is alleen mogelijk met toestemming van de aandeelhouder.

4.8 Rendementseis

De provincie hanteert een rendementseis van 0% voor het hele fonds na beheerskosten. Dit betekent overigens niet dat deze lage rendementseis kan worden doorgelegd aan gedane investeringen. Het benodigde rendement op een investering is afhankelijk van het onderliggende risicoprofiel en de kans dat een investering verloren gaat. Mislukkingen en successen zullen elkaar binnen het fonds moeten compenseren. Een hoger rendement van het fonds komt uiteindelijk ten goede aan de aandeelhouder, de provincie.

4.9 Multiplier

Het fonds hanteert een multiplier van minimaal 2, zoals ook is weergegeven in paragraaf 4.7, lid 4.

4.10 Kritische prestatie indicator (KPI)

Het fonds wordt gemonitord aan de hand van de onderstaande KPI's. Met deze indicatoren worden de prestaties van het fonds en fondsmanager meetbaar gemaakt.

KPI 1: CO₂ reductie per geïnvesteerde euro

Van een investering wordt verwacht dat deze een 10% betere CO₂ prestatie haalt over de looptijd van het project als een vergelijkbare investering door het fonds in het opkopen van EU-ETS CO₂-emmissierechten. De fondsbeheerder voert deze vergelijking aan de hand van de volgende formule uit:

$$\sum_t R \geq \frac{I}{P} \times (1 + r)$$

Waarbij:

$\sum_t R$ = Totale reductie gerealiseerd door het project (ton CO₂ over gehele looptijd)

I = Investering door het fonds (EUR)

P = EU-ETS-prijs (EUR/ ton CO₂), met een minimum van € 10,00 per ton CO₂

r = 10% (het project dient beter te presteren dan de index)

De minimum prijs van € 10,00 per ton CO₂ kan jaarlijks herzien worden door de aandeelhouder op voordracht van de fondsbeheerder.

Voorbeeld

Een project van € 400.000 waarbij door het fonds € 100.000 wordt geïnvesteerd, dient bij een ETS prijs van € 10,00 minimaal (100.000/ 10 x 1,1 =) 11.000 ton CO₂ te reduceren over de looptijd van het project. De totale CO₂ prestatie van het project wordt dus toegerekend aan de investering van het fonds.

KPI 2: Bijdrage aan werkgelegenheid of economische groei

Indien het niet mogelijk is een inschatting te geven over de verwachte CO₂-reductie, zoals bijvoorbeeld bij smart-grid ontwikkelingen, energieopslag of energie-conversietechnieken mag de fondsbeheerder toch investeren indien deze leidt tot een toename van werkgelegenheid of omzet voor het bedrijfsleven in de provincie Zuid-Holland. De aandeelhouder geeft in de investeringsinstructie nader te bepalen normen mee aan de fondsbeheerder.

4.11 Beheerkosten

De jaarlijkse beheerkosten van het fonds worden uitgedrukt in een percentage van het fondsvermogen. Het percentage is naar verwachting vergelijkbaar met beheerkosten van vergelijkbare fondsen bij andere provincies en binnen de provincie zelf. Eventueel kan worden gewerkt met een begroting die jaarlijks door de beheerder wordt voorgelegd aan de aandeelhouder. Een dergelijk model zal naar verwachting tot vergelijkbare kosten leiden.

Bij de selectie van een fondsbeheerder en gunning van de beheeropdracht zal rekening worden gehouden met de mate waarin de fondsbeheerder in staat is te voldoen aan de wet normering topinkomens (WNT). Voor individuele personen die rechtstreeks door het EIF beloond worden is de WNT onverkort van toepassing.

4.12 Risico management

Het fondsmanagement zal bij haar investeringen behoudend te werk gaan, risico management maakt daarbij belangrijk onderdeel uit. Risico management is het geheel van identificeren, kwantificeren en beheersen van

risico's binnen een organisatie. Risico management heeft niet noodzakelijkerwijs tot doel het uitsluiten of minimaliseren van risico's. Met behulp van goed risico management kunnen de risico's echter wel goed in kaart worden gebracht. Het fondsmanagement dient een deugdelijk systeem van risico management te voeren en daarover (periodiek) te rapporteren.

Het fondsmanagement dient per project een risicoanalyse uit te voeren om een goede inschatting te kunnen maken van de financiële en maatschappelijke risico's per project. In onderstaand overzicht zijn diverse risico categorieën benoemd met daarbinnen voorbeelden van te analyseren risico's.

RISICOCATEGORIEËN				
POLITIEKE / BESTUURLIJKE RISICO'S	JURIDISCHE RISICO'S	MAATSCHAPPELIJKE RISICO'S	FINANCIËLE RISICO'S	COMPLIANCE / OPERATIONELE RISICO'S
- Reputatierisico	- Juridische structuur - Staatssteun - Aanbesteden - Vergunningen - Overige wet- en regelgeving (o.a. Wft, Fido/ Ruddy, AIFMD, Wet Markt en Overheid, Wet HOF)	- Maatschappelijke doelstelling - Draagvlak	- Bedrijfsrisico (kosten en opbrengsten, revolverendheid, weerstandsvermogen) - Marktrisico (rente, inflatie) - Liquiditeitsrisico - Kredietrisico	- Organisatiestructuur (taken, verantwoordelijkheden) - Processen/Systemen - Techniek - Personeel - Externe gebeurtenissen

Figuur 5 risicocategorieën

Specifieke risico's EIF

Vanuit de risicocategorieën en de taken van het fondsmanagement (zie sectie 4.2) is geanalyseerd welke risico's het meest relevant zijn voor het fonds en hoe deze kunnen worden beheerst of gemitigeerd.

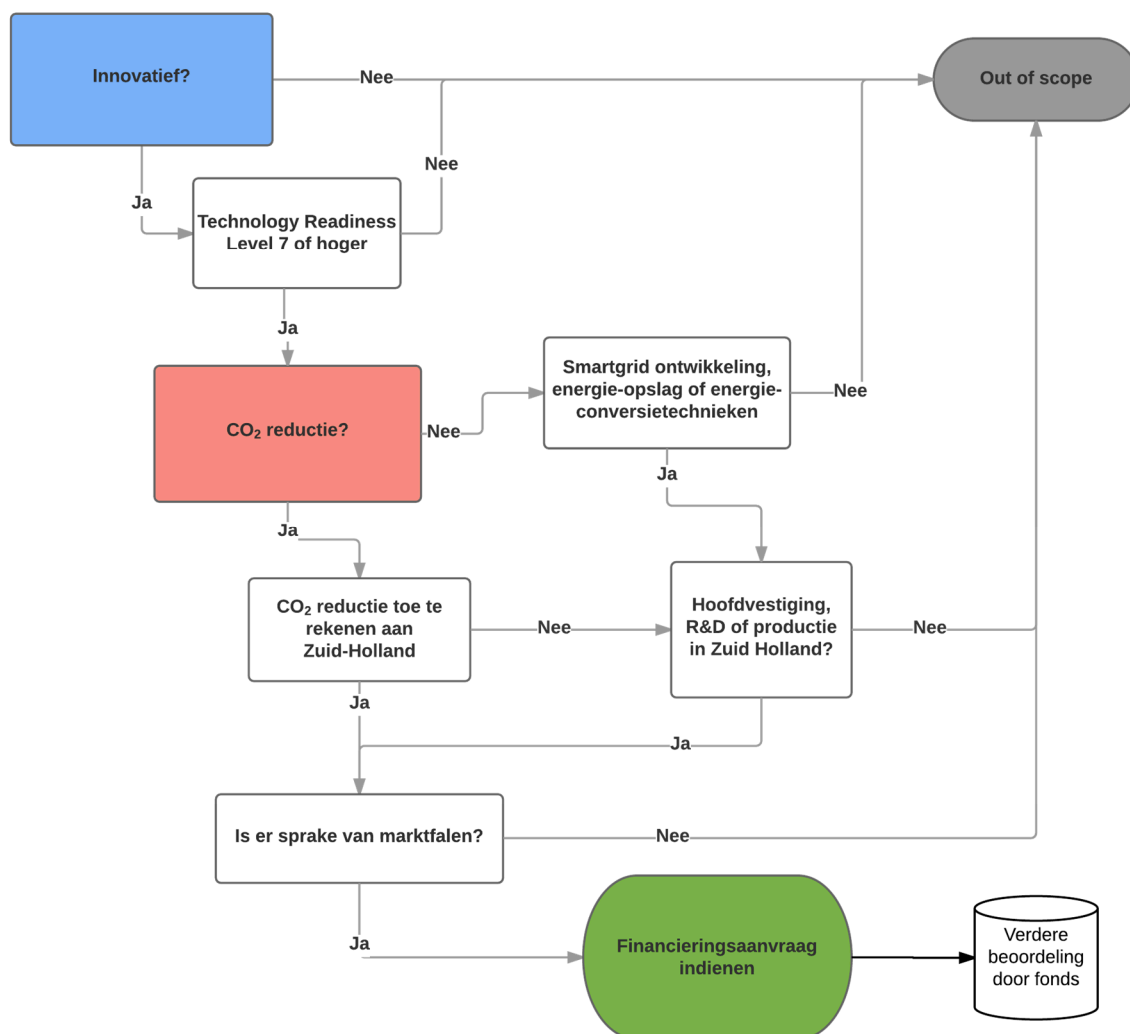
Taak	Risico	Beheersing / Mitigatie
Acquisitie	- Haalbaarheidsinschatting - Contracten	- Inhuren juiste kennis en projectmanagement indien niet aanwezig in het fonds - Betrekken belanghebbenden
Beheer lopende investeringen	- Vertraging - Techniek - Financiering - Budgetoverschrijding - Kwaliteit - Onjuiste inschatting prestaties - CO2 doelstelling niet gerealiseerd	- Inhuren juiste kennis en projectmanagement indien niet aanwezig in het fonds - Betrekken belanghebbenden - Keuze proven technology - Grondige due diligence
Regelgeving	- Politiek - Wetswijzigingen - Subsidies - Staatssteun	- Monitoren - Lobby indien nodig
Financiering	- Liquiditeitstekort bij project/investering - Zekerheden	- Actieve monitoring
Waardering	- Restwaarde	- Bestendige methode voor waardering en afschrijving

Tabel 1 Specifieke risico's

4.13 Staatssteun

Alle investeringen van het fonds vinden plaats op basis van marktconformiteit en zullen voldoen aan Europese kaders voor staatssteun. Een staatssteuncheck en mogelijke melding van een participatie bij de EC is integraal onderdeel van het beoordelings- en besluitvormingsproces. De staatssteunkaders beïnvloeden de aard en omvang van het belang dat het Energiefonds in een project neemt en de condities waaronder het participeert. Duurzame energie is een belangrijke doelstelling voor de Europese Commissie en daartoe kent zij ook ruime mogelijkheden om binnen geoorloofde steun te investeren.

Bijlage 1 Beslisboom

Figuur 6 Beslisboom voorselectie op financieringsaanvraag

Toelichting:

De hoofddoelstelling van EIF is tweeledig:

1. Bijdragen aan de realisatie van de energiedoelen zoals deze zijn geformuleerd in de energie agenda, zijnde CO₂-reductie en/of;
2. Bijdragen aan economische doelstellingen, zoals werkgelegenheid en versterking van de regionale economie binnen provincie Zuid-Holland.

Deze beslisboom laat zien wanneer een project of onderneming potentieel in aanmerking kan komen voor een investering door het fonds. Er dient in eerste instantie sprake te zijn van de combinatie innovatie en energie, die voldoet aan TRL 7. Daarna is van belang of er sprake is van CO₂-reductie, die toe te rekenen is aan de provincie Zuid-Holland of dat er sprake is aan een bijdrage aan het provinciale energiesysteem van de toekomst (ontwikkeling van smart grid, energieopslag en energie-conversietechnieken). Indien CO₂ reductie niet kan worden toegerekend aan de provincie Zuid-Holland, maar er wel sprake is van een hoofdvesting, R&D of productie binnen de provincie Zuid-Holland kan een aanvraag ook in aanmerking komen. Vervolgens dient er sprake te zijn van marktfalen. Indien de beslisboom met succes is doorlopen zal een aanvraag kunnen worden ingediend, hierna zal het fonds bepalen of en tegen welke voorwaarden financiering wordt verstrekt.

Colofon

Opdrachttitel

Investeringsstrategie Energie-innovatiefonds Zuid-Holland

Opdrachtgever

Provincie Zuid-Holland

Documentnummer

PZH-2016-559034019

Versie

Definitief; ingediend ten behoeve van GS 23 augustus 2016